

РЕЦЕНЗИЯ

на научните трудове и учебната дейност

на ст. асистент, д-р Иво Николов Стамболийски,

**представени за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент”
в професионално направление 2.3. „Философия” по специалност „Философска
антропология”,**

обявен в ДВ., бр. 69 от 11. 09. 2011 г. за нуждите на ВСУ „Черноризец Храбър”

**Рецензент: проф.дфн Димитър Цацов Димитров, ВТУ ”Св.св.Кирил и Методи”
философия, история на философията.**

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от ВСУ „Черноризец Храбър” (ДВ, бр 69 от 11.09.2011) и на интернет-страницата на университета за нуждите на ВСУ „Черноризец Храбър”. Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Инструкция №6 към Наредба №3 за академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър”. Процедурата по конкурса е коректно спазена.

1. Общо представяне на получените материали

За участие в обявения конкурс са подали документи :

Ст. асистент по философия, д-р Иво Николов Стамболийски – редактор към Издателски център – единствен кандидат.

Д-р Иво Стамболийски представя 40 публикации на български език, от които 1 монография, 6 учебни помагала, 3 студии и 30 статии и научни съобщения.

При рецензирането няма да имам предвид публикациите с номера 3 и 7 поради цялостно преповторение на съдържанието им в монографията „Какво е това човекът?” (2011, УИ на ВСУ „Черноризец Храбър”) . Съществуват преповторения на отделни абзаци между отделните студии (статии) или студиите (статии) и монографията, но те не променят като цяло изискването за нова публикация. Публикациите с номера 30, 38 не отговарят на стандартите за академичност поради малкия обем. Поради тази причина ще имам предвид основно монографията и останалите 37 публикации.

2. Данни за кандидата

Иво Стамболийски е асистент в ИУ – Варна от 1984 г.; ст. асистент по философия в ИДСУ-Варна от 1987-1991; 1991-1995 е учител по философия в Хуманитарна гимназия-Варна; 1995-2010 г. е главен асистент по философия във ВСУ “Черноризец Храбър”; 2010-2011 – експерт “Развитие на академичния състав”, а през 2011-2012 г. е редактор в Издателски център.

3. Обща характеристика и оценка на научната продукция на кандидата

Представените публикации като цяло отговарят на академичните изисквания – анализират се теоретични и практически проблеми от областта на антропологията, социалната философия, философията; използва се адекватна на проблематиката литература, предимно на кирилица, цитиранията са по утвърден стандарт.

Кандидатът има широк спектър от научно-изследователски интереси – от онтологико-епистемологични въпроси до философия за деца. В областта на философията той се спира на въпросите за причинността и по специално на категориите „условие”, „истината”, „норми” – публикации с номера . 10, 21, 26: „Възникване и развитие на схващанията за философската категория “условие”, „Философия и истина”, „Прагматиската концепция за истината”, „Норми и нормативен свят”. В центъра на изследванията са обаче социално-антропологическите проблеми. Най-общо публикациите в това отношение могат да се разделят на теоретични и историкофилософски. В първият аспект основните проблеми кръгове са въпросите за обществото и човека в контекста на съвременните процеси на глобализация, свободата, маргинализацията, техниката, младите хора. Повечето от историкофилософските разработки също така са тясно свързани с антропологическата проблематика. Изследвани са в това отношение схващанията на Макс Шелер, Ерих Фром, Херберт Маркузе, К. Ясперс и др. Единственото изключение е студията, посветена на философско-социологическите схващания на Александър Стамболийски. Съдейки по характера на студиите, статиите и монографията, която е издадена през 2011 г., основните минали, настоящи и бъдещи интереси на д-р Иво Стамболийски са свързани трайно с актуалните социално-антропологически проблеми.

4. Характеристика и оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата

От представените учебни материали личи богатата обща и професионална култура на автора, умението да обсъжда сложни теоретични и актуални проблеми разбираемо, да се поставят акценти на възлови за правилната интерпретация места.

5. Научни и научни но-приложни приноси на кандидата

Главните достойства на изследванията на д-р Иво Стамболийски са :

1. Независимо в каква област са разработваните проблеми те са вписани в актуална философска, научна или социална ситуация. И в привидно най-отдалечените теми, например, тази за причинността и по специално анализът на темата за условието и кондиционалната детерминираност са подчинени не само от стремеж вътре във философията към избистрена категориална саморефлексивност, но и от импулси, идващи от съвременността. Защото в днешното научно и философско знание темата за причинността предизвиква все по- силно вниманието на изследователите - това са дебатите за т.нар. контрафактична причинност, ролята на случайността, дисипативните структури, хоаса, риска и др.

Дори такива по-обща теми като тези за обществото и човека кандидатът ги изследва в контекста на глобализацията, информационната епоха, ню ейдж, развитието на техниката, нанотехнологиите.(Вж. „Какво е това човекът?“, Глава I „Философско –антропологически измерения на човека” и глава III „Човек и техника”; Глобализация и културна интеграция”, „Технофобия – поява и развитие в обучението във ВУЗ и др.;

Особено ярко този стремеж личи в монографията и съответните статии, посветени на темата за младежта („Характер и съдържание на условията за подготовка и реализация на младежта”; „Социализацията в периоди на преход”; „Пътища и перспективи на младия човек: проблеми и предизвикателства”; „Младежта , прагматичната истина и медиите”; „Младите хора в България – пътища на развитие” ; параграфите от монографията от глава IV „ Младите хора – дискуссионно” и др.).

2. На второ място трябва да се изтъкне като ценност в разработките на кандидата умението пластично да съчетава философско, историкофилософското и емпиричното в съответната област. Теоретичните анализи не са сухи , а уплътнени или с достатъчно исторически или съвременни дебати по съответната тема или с статистически данни. Като пример в това отношение може да се посочи параграф 4 „ Европейската перспектива на младите хора в България” в гл. IV от монографията.

3. На трето място е очертаването на сравнително нови проблемни области. Емблематичен е анализът на темата за маргиналността. В това отношение д-р Иво Стамболийски дори формулира нова хипотеза и тя е, че маргиналността не трябва да се дефинира през опозицията център-периферия и оттук да се ситуира като периферно явление, а като състояние на пограничност, „потопеност на индивида в процеса на преходност” („Какво е това човекът?”, с.101). В този аспект се въвежда и нова категория „маргинална харизма”. При аргументацията на тази теза авторът се опира на постмодерните промени в съвременния живот, прави се социално психологичен разрез, проектира се маргиналността спрямо насочеността на историческия процес.
4. Не може да се отминат и силните футурологични аспекти от научно-изследователската дейност на д-р Иво Стамболийски. В много от публикациите си той се ангажира с очертаване на водещите тенденции. Например анализирайки философско-антропологичните измерения на човека той очертава и водещи перспективи пред съвременното антропологично знание – ноосферата, екологичната криза, духовността на човека, за т.нар. антропологична смърт, за човекът като киборк или дивидиум и др. („Какво е това човекът?”, с. 52-58); очакваните социални перспективи от приложението на нанотехнологиите („Какво е това човекът?”, с. 187-190); социалните тенденции, свързани с реализацията на младите хора („Какво е това човекът?”, с. 192-193); модификациите на т.нар. „генерационни парадокси” („Какво е това човекът?”, с. 205 -206); съвременната българска младеж в контекста на евроинтеграцията („Какво е това човекът?”, с. 206 – 210); „Проблеми и перспективи на българското общество през призмата на маргинализацията” – статия номер 32 и др.
5. Ценност на разработките на кандидата е тяхната насоченост към българската ситуация. В повечето от текстовете българското присъства или като водеща тема или като контекст. Показателни в това отношение са есетата на обществено значима тема за кандидат студенти. Тяхната специфика ясно личи още в заглавията :” Какво в българската история и култура утвърждава самочувствието Ви на български гражданин?; „Какви са приносите на България в европейската и световна култура?”; „Коя е за Вас най-светлата личност в българската история и защо?”; „Какво в българската история и култура утвърждава самочувствието Ви на български гражданин? „Как да бъдеш патриот в глобализацията се свят, в единна Европа?”. В монографията има специален параграф (5 от гл. IV) посветен на въпроса „ Демодирани ли е патриотизмът днес?”, в който с тревога се говори за бъдещето на българския език, на необходимостта от отърсване от националния nihilism, до-

колкото в европейското семейство са нужни общности със самобитна култура и духовно излъчване. Дори анализът на д-р Иво Стамболийски на философско-социологическите възгледи на Александър Стамбилийски (едно от малкото разработки в нашата философска литература) показват дълбоката ангажираност на кандидата с „българското“.

6. Не мога да подмина и поставянето на нови актуални проблеми, свързани със съвременни явления. Някои от тях са анализирани в някаква степен, а други са просто подхвърлени. Към първите от тях е въвеждането на категорията „маргинална харизма“. Основната характеристика на маргиналната харизматична личност е константа между „различните сфери на битието, между небитие и свърхбитие, между регреса и модернизацията, между традицията и иновацията“ (с. 107). Анализът на маргиналната харизматична личност е в същност опит да се осмисли идеята, че в пограничните ситуации (Ясперс), се раждат исторически значими личности. За съжаление само е подхвърлена темата за мълчанието, за премълчаното. В публикацията си под номер 31 „Маргинализацията на човешкото съществуване в условията на преход“ д-р Иво Стамболийски поставя този въпрос, но без да го анализира специално (с. 53). Като основен човешки екзистенциал мълчанието има много проекции- социални, антропологични, социалнопсихологически и др. Значимостта на темата личи от анализите от водещи хуманитари - Жан Бодрийар има книга със заглавието „В сянката на мълчаливото болшинство или края на социалното“, Сюзън Зонтаг също така се спира на този феномен и редица други. Скот Лаш в „Критка на информацията“ говори за онези хора, които просто са изхвърлени отвъд границите на социалното, а Лоик Вакан за разширяващият се феномен на криминализирането на бедността (Затворите на бедността), т.е. феномени, свързани с мълчаливото болшинство, за което говори Бодрийар. Само изброя още няколко проблеми от творчеството на кандидата, които съдържат силен евристичен потенциал – деантропологизацията, технофобията и др. Като цяло анализите на разработваните проблеми е ритмичен - постановката, решението и аргументацията им е вътрешно съизмерима, което е показател за професионализмът на автора, явен е стремежът цитираната литература да обхваща най-представителните автори. Като цяло научните приноси на д-р Иво Стамболийски са предимно в доказването с нови средства на съществени страни на вече тематизирани научни области, проблеми, теории, хипотези. В някои отношения може да се каже, че той формулира и нови научни проблеми.

В много аспекти творчеството на д-р Иво Стамболийски има научно-приложен характер, защото е насочено към процеса на обучение на студентите.

6. Оценка на личния принос на кандидата

От единният стил, технология на анализ и изобщо “направата” на съответните разработки личи, че публикациите са дело на д-р Иво Стамболийски. Само три публикации (номера 34, 36, 40) – „Маргинализацията като начин на живот”, „Променящата се политика, променящият се човек”, „Технофобията – поява и развитие в обучението във ВУЗ)” са в съавторство без да са представени документи за това, каква част са на кандидата. Но цялостната стилистика на публикациите, тяхната тематична обвързаност с други теми, разработвани от д-р Иво Стамболийски, показват, че по-голямата и съществена част са негови.

7. Бележки и препоръки

Не всички анализи са структурирани по оптимален начин. Например темата за маргиналността е разположена в пет подточки към параграф 4 от глава втора от монографията, но не са развити в последователен логичен ход. Има смислови повторения (постановката, че маргиналността се ражда на границите), срещат се противоречия (маргиналността възниква при ситуации на социален преход – с. 98 и маргиналността присъства трайно в развитието на човешкото общество „докато има социална среда в нея ще присъства и маргиналността” – с. 122).

При анализа на темата за свободата в историческия преглед са пропуснати много важни приноси в утвърждаването на тази проблематиката. Не може при изложението на тази тема да се „скочи” от Спиноза до Хегел, както е направено в монографията (вж. 74-75) без да се спомент имената на Русо и Кант. Още повече че кандидатът има специална публикация, свързана с Кант (номер 13 „ Кант и обосноваването на „нравственият” доказателство за съществуването на бога”).

Според мен при анализа на съвременните процеси на глобализация, постмодернизация, информатизация не може да се отмене важния антропологичен аспект, свързан с темата за идентичността, това което Улрих Бек нарича глокален живот, т.е. да си „женен” за повече места, да принадлежиш към различни светове: това е вратата, през която глобалността преминава в личния живот и води до глобализация на биографията”. Идентичността, с появата на виртуалното, вече има коренно различни антропологични измерения.

Философско–антропологическите разработки на д-р Иво Стамболийски ще имат по завършен облик, ако се отдели повече място на проблематаката за другия, за другостта. Вярно е, че в параграф 3 „Толерантността” от монографията има две - три старанички и дори се подчертава от автора, че е това тема, която се „радва на изключителен интерес” (с.81), но това в никакъв случай не е достатъчно. „Другият” е основен концептуален център в постмодерната етика и антропология. Мнението на Е. Левинас, Зигман Бауман и др. Е, че „грижата за другия” е фактически пътят към Аза. Надявам се, че това е една бъдеща насока в научните търсения на кандидата.

8. Лични впечатления

От срещите и общуването с д-р Иво Стамболийски съм впечатлението за енергичен, информиран и кооперативен колега. Демонстрира професионални знания и интереси, следящ актуалната философска, социална и антропологическа литература. Добронамерен и подготвен за екипна работа.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, давам своята **положителна** оценка и **препоръчам** на Научното жури да предложи на Научния съвет при ВСУ „Черноризец Храбър” да избере д-р Иво Стамболийски да заеме академичната длъжност „доцент” в професионално направление 2.3. „Философия” по специалност „Философска антропология”.

5 . I. 2013 г.

Рецензент: проф. дфн Димитър Цацов.